Munten en biljetten: stille getuigen

door Juul Ignacio

ORANJESTAD — Het Numismatisch Museum Aruba bestaat dit jaar 20 jaar. De meer dan 35.000 aanwezige munten en biljetten zijn afkomstig uit de privé-collectie van de in februari van dit jaar overleden Mario Odor. Op 13 november 1981 opende het museum aan de Zuidstraat de deuren voor het publiek. Voor die tijd bevond de munten-, medaille- en biljettencollectie zich thuis bij de familie Odor in de Timbalstraat in Tarabana.

Aruba's oudste museum viert zijn jubileum binnen besloten kring zoals het een familiemuseum betaamt. Raquel Maduro-Odor is als voorzitster van de Stichting Museo Numismatico verantwoordelijk voor de financiële en administratieve tak van het museumbedrijf. Ruben Odor, haar broer is de professionele gids die de bezoekers tekst en uitleg geeft over zijn vaders privé-collectie. Beiden zijn sinds 1995 toen het museum een stichting werd, officieel als ambtenaren in dienst van de overheid.

CURATOR

Raquel Odor: "Onze vader was curator van het museum. Hij bestelde de munten, organiseerde de inrichting. Toen we een stichting werden, hebben we een declaratie ingediend zodat onze vader als curator betaald werd. Nu hij is overleden, is onze moeder eigenaresse van de collectie. We zijn nu bezig haar benoemd te krijgen als curator. De minister van Cultuur, Lili Beke, is in zeven jaar tijd nooit bij ons langs geweest. We verwachten van de nieuwe minister Ramon Lee dat hij wel langskomt. Hoe kun je subsidie geven aan iets dat je niet kent?"

De eigenlijke collectie, opgesteld achter glazen vitrines en een speciaal soort plastic is onderverdeeld in een hoofdzaal en drie kleinere kamers.

In 1981 opende het museum de deuren.

De munten en biljetten zijn afkomstig uit zo'n vierhonderd landen die een periode beslaan van bijna 2.500 jaar wereldgeschiedenis. De collectie is onderverdeeld in 115 kleinere collecties, zoals antieke munten en oorlogsbiljetten, proefmunten, ovale en driehoekige munten, zijden en linnen biljetten naast multicolour gelegenheidsmuntstukken, gouden munten en munten uit leprakolonies. Ruben Odor geeft een rondleiding langs de collectie die geldt als een van grootste in de Caribische regio. Een aparte zaal achter in het gebouw is gereserveerd voor de numismatische geschiedenis van Aruba, de Nederlandse Antillen en Nederland.

Aan de muur hangt een fluwelen doos met daarin een aantal knoop-vormige *quiripa's*. Deze ronde schijfjes van kalk werden volgens historici door de inheemse indianen van noordelijk Zuid-Amerika en een aantal Caribische eilanden als betaalmiddel gebruikt.

In deze zaal bevinden zich de twee eerste munten waarmee de privé-collectie van wijlen Mario Odor in de jaren 50 begon. Odor: "Tijdens het planten in de tuin vond mijn vader twee oude achttiende-eeuwse munten. Ze kwamen uit de tijd dat Napoleon Nederland bezette en de Antillen waren overgegeven aan de Engelsen, zodat de Fransen de eilanden niet in bezit konden nemen. Toen is mijn vader begonnen met verzamelen. Hij ging naar de haven om munten te ruilen met zeelieden. Op een gegeven moment werd hij lid van een grote numismatische organisatie in Amerika. Later heeft hij ook de eerste Arubaanse *coin club* opgericht."

FLORIN

De Antillen zelf moesten tot 1941 wachten op hun eerste eigen muntenset. "Dankzij de Tweede Wereldoorlog kregen de Antillen hun eerste eigen geld, de munt van Curaçao. De Antillen en Suriname waren de enige twee Nederlandse overzeese gebieden die niet bezet waren in de Tweede Wereldoorlog. Omdat het Antilliaanse geld niet in het bezette Nederland geslagen kon worden, werd de munt van Curaçao gemaakt in Denver en in Philadelphia", aldus Odor. Na de status aparte in 1986 verwierf Aruba haar eigen munten- en biljettenstelsel.

Tegenwoordig is Aruba het enige land op de wereld dat *'florin'* als denominatie gebruikt op haar munten en biljetten. "Misschien omdat Aruba aan het begin van de 19e eeuw onder Engelse bezetting kwam en de Engelsen toen een munt 'florin' hadden, is de florin op het eiland blijven hangen", aldus Odor. De nog steeds gehanteerde Nederlandse afkorting 'fl.' (florijn) voorafgaand aan een bedragaanduiding, berust volgens hem op een historische fout. "Nederland heeft nooit een munt gekend die *florin* of *florijn* heet. In het veertiende-eeuwse Florence bestond er een munt met een leliebloem erop afgebeeld. De Italianen noemde deze munt *fioro* wat 'bloem' betekent. In het Nederlands verbasterde *fioro* tot *florin* en *florijn*."

Het is overigens geen vanzelfsprekendheid dat munten en biljetten als betaalmiddel fungeren. Odor: "Ruilhandel ging aan geld vooraf. Tot na de Middeleeuwen gold zout als een belangrijk betaalmiddel. Met zout kon men eten inmaken en bewaren. Voor de maandenlange scheepsreizen naar overzeese gebieden en het conserveren van voedsel voor een langere periode was zout van levensbelang. Zout kon iedereen gebruiken. De verovering van de Antillen was voor de Nederlanders met name belangrijk vanwege de zoutpannen. Zout was haar gewicht in goud waard in die tijd."

In de hoofdzaal van het museum zijn onder meer de gelegenheidsmunten van over de hele wereld en de oudst bewaard gebleven munten uit de tijd van de Grieken en de Romeinen opgesteld. De oudste munten uit de collectie, afkomstig uit Egypte en Syrië, stammen uit respectievelijk 246 en 239 jaar voor Christus. In het museum is ook het beroemde Romeinse muntstuk *denarius* te zien. Het waren veertig van deze muntstukken die Judas Iscariot overhaalden zijn meester Jezus Christus te verraden. Uit het bijbehorende opschrift kan men opmaken dat 40 denaria in de tijd van Christus veel geld moet zijn geweest. Het stond gelijk aan wat een Romeinse soldaat in een half jaar verdiende.

De twee zijkamers zijn respectievelijk gewijd aan Europa en aan zeldzame biljetten uitgegeven tijdens de Duitse en Japanse bezetting. Een gruwelijk voorbeeld van de nazi-haat tegen de joden zijn de magnesium munten speciaal vervaardigd in 1942 en 1943 voor de joodse getto Lodz in West-Polen. Odor: "Als magnesium in aanraking komt met water of verdampt, vat het vlam. De Duitsers drukten de munten speciaal voor de joden in deze getto. Als de joden met het geld op zak liepen en het begon te regenen, vloog het geld in brand." Het is de ironie van de geschiedenis dat deze munten, stilzwijgende getuigen van een zwarte bladzijde uit de geschiedenis, nu veel waard zijn. Aan het einde van de oorlog werden alle munten en biljetten verstrekt aan de joden in de concentratiekampen door de Duitsers op grote schaal vernietigd als historisch bewijsmateriaal.

Amigoe. - (28 december 2001) ; p. 5